

<SERMO 24>¹

<Sermo in festo natiuitatis beate Marie uirginis> Sermo in natiuitate² beate
Mar<ie> fratris Will<elm>i de Busci

Sicut sol oriens in mundo in altissimis Dei, sic mulieris³ bone species in ornamentum domus sue, | 250ra | Eccli. XXVI.

1 In uerbis propositis nota<n>tur tria ad commendacionem Virginis pertinencia. Primo excellencia natiuitatis:⁴ *Sicut sol oriens in m<undo> in al<tissimis> Dei.* Secundo condicio siue proprietas nascentis cum dicitur: *sic mulieris bone species.* Tercio utilitas Ecclesie uniuersalis: *in ornamentum domus sue, scilicet Ecclesie.*

2 Excellencia autem natiuitatis tangitur in hoc quod comparatur soli, et soli orienti, et in altissimis Dei. Comparatur autem soli propter tria: sol enim est fons splendoris, fornax ardoris, principium omnis pul<l>ulacionis.

3 Sic beata Virgo fons splendoris, quia⁵ sicut a sole procedit splendor ad illuminandum mundum corporaliter, sic a Virgine processit splendor fidei siue cognicionis ad illuminandum mundum spiritualiter. Vnde de ipsa potest dici istud quod dicitur de sole in Ecclesiastico: *Sol illuminans per omnia respexit.*

4 Item fornax ardoris. Sicut enim a sole procedit in nos calor, sic per Virginem ostensus est nobis calor, scilicet amor quem Deus Pater habebat ad genus humanum quando filium suum in utero Virginis uoluit incarnari. Vnde in Ecclesiastico: *In conspectu ardoris eius, loquitur de sole, quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris.*

5 Vel principium omnis pul<l>ulacionis. Sicut enim omnia bona ueniunt a beneficio solis, unde de fructibus solis et lune dicitur in Deuteronomio, ita omnia bona uenerunt nobis a Maria: *Venerunt, inquit, michi omnia bona pariter cum illa.* Vnde et ipsa dicitur aqueductus per quem omnis gracia uenit ad nos, in Ecclesiastico: *Ego quasi aqueductus exiui de paradiso.* Et Bernardus: “Multo tempore fluenta graciaram defuerunt, quia nondum intercesserat aqueductus.”

6 Comparatur eciam soli orienti in mundo. Sol enim in ortu suo separat lucem a tenebris, sic in beata | 250rb | Virgine separata fuit lux gracie a tenebris culpe in ortu suo siue in natiuitate. Ideo ante natiuitatem, quia ante sancta quam nata. *Sicut lux aurore, oriente sole, mane absque nubibus rutilat.* Vel sol tenebras fugat, sic beata Virgo tenebras erroris infidelitatis. Vel mundum illuminat, sic beata Virgo, cuius uita inclita cunctas illustrat ecclesias: *Sol illuminans* etc. Totam mundialem ornat machinam, sic beata Virgo, unde in uerbo proposito: *Sicut sol oriens in mundo* etc. Vel⁶ sol uidere facit, sic beata Virgo Deum uisibilem in humanitate, qui erat inuisibilis in diuinitate. Vnde dicebat Tobias: *Quale gaudium michi erit, qui in tenebris sum,⁷ et lumen celi <non*

¹ Transcribed by Andrew T. Sulavik from manuscript: Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana 1897, ff. 249vb-251rb; J. B. SCHNEYER, *Repertorium*, v. 2, p. 480, n. 34; TH. KAEPPELI, *Scriptores*, v. 2, p. 111, n. 1542

² assumptione] deleted and natiuitate added in the margin in another hand

³ mulieris] mulieres

⁴ natiuitatis] added in the margin in another hand

⁵ quia] qui written and a written above the line in another hand

⁶ Vel] written above the line

⁷ sum] Vulgate reads sedeo

ideo> etc.? Et Daudid: *Fuerunt michi in lacrimae mee panes die ac nocte, dum <michi quotidie> dicitur: 'Vbi est Deus tuus?'* Daudid noli flere, beata Virgo ostendit Deum tuum. In Baruch: *Post hec in terris uisus est, et cum hominibus conuersatus est.* Et Ecclesiaste: *Dulce lumen,*⁸ *et delectabile oculus uidere solem.* Vel sol omnes colores decorat, sic in beata Virgine omnes colores uirtutum fuerunt decorati. Ibi fuit pulchra uirginitas, quia sine aliquo motu luxurie, et sic unde Sap. vii: *Candor lucis eterne, et speculum sine macula Dei maiestatis;* et parum post: *Speciosior est sole.* Vel sol communis <est> bonis et malis, pauperibus et diuitibus, ideo omnibus, in Mt.: *Facit solem suum oriri super bonos et malos.* Sic beata Virgo communis est omnibus, unde ipsa dicit: *In me omnis gracia*, id est pro omnibus, et iustis et peccatoribus, et incipientibus, proficientibus, perfectis. Vel sol oriens facit inuenire illud quod perditum est, sic beata Virgo inuenit <graciam> et nos inuenire facit gratiam per Euam perditam, Vnde illi dictum est: *Aue, |250va| gracia plena; inuenisti gratiam apud Dominum.* Vel errantes reducit. Sic beata Virgo. Propter omnia ista dicitur in Cant.: *Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens* etc.?

7 Spiritualiter, hec omnia facit sol, id est Christus, quando oritur per gratiam in corde cuiuslibet fidelis, unde Malachias iii: *Vobis timentibus nomen meum <oriatur Sol iustitie>* etc. Sicut enim sol paratus est intrare domum et illuminare, <ita> non restat nisi aperire fenestram liberi arbitrii, ut si es in peccato peniteas de peccato, proponas de cetero non peccare. *Ego*, inquit, *sto ad hostium et pulso* etc.; Eph. vi: *Surge qui dormis* etc. Econtra de multis dicitur in Iob: *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt uias eius.* Vel sicut sol quando intrat domum fugat tenebras et illuminat, sic Christus quando intrat domum consciencie fugat tenebras culpe <et> illuminat eam lumine gracie, unde: *Eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino.* *Erat*, inquit, *lux uera, que illuminat* etc. Vel sicut sol facit uidere, ita Christus quando intrat per gratiam facit uidere peccata nostra et defectus nostros. Ideo petebat Daudid: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* Vnde petebat ille cecus:⁹ *Domine, ut uideam.* Et nota quod sicut in radio bene et clare illuminato uidentur parui athomi, ita quando cor bene est illuminatum per gratiam, uidet in seipso et ostendit aliis in confessione etiam paruos athomos, scilicet minimos defectus. Set econtra multorum cor et consciencia est sicut fundus caldarie et sicut carbo, ideo non uident defectus suos. Non uident nisi de nocte lucencia, que uidentur esse quasi aurum, et sunt putredo. Exemplum de illo qui uidebat homines quasi arbores <ambulantes>. Vel decorat omnes colores, sic Christus per gratiam omnes uirtutes. Virtutes |250vb| enim sine¹⁰ gracia sunt quasi colores de nocte; sicut enim de nocte physicales¹¹ colores dicuntur non esse, ita uirtutes sine gracia siue caritate dicuntur non esse uirtutes, uel saltem non habent decorem. *Omnis enim gloria eius filie regis ab intus*, id est ab interiori consciencia, *in fimbriis <aureis>*, id est bonis operibus et affectionibus caritate informatis, que per aurum designatur, *circumamicta uarietatibus*, id est uirtutibus. Ideo dicitur Sap. iii: *O quam pulchra es casta generacio cum claritate* etc.! Vel sol facit inuenire perditam, sic Christus per gratiam bona <opera> perditam per peccata mortificata facit redire.

⁸ lumen] lignum written, but I have written lumen with the Vulgate

⁹ cecus] added in the margin

¹⁰ sine] sancti written and expunged, sine written in another hand above the line

¹¹ physicales] omitted, but restored in the margin

8 Et nota quod dicit: *Sicut sol oriens in altissimis Dei*, sup<p>le: celi. In illis enim, qui sunt celi, id est mundi alti, et a terra eleuati, et mobiles sursum et deorsum, a dextera et a sinistra, oritur iste sol, unde: *Ego feci in celis ut oreretur lumen indeficiens*. Vel in altissimis. Altum celum est firmamentum, alcius celum crystallinum, altissimum empyreum, in quo sunt sancti et beati, beata Virgo, Christus. In illis ergo, qui sunt altissimi et qui habent cor suum in celo altissimo, in Deo, <et> in gloria sanctorum oritur Sol Christus et habitat, unde: *Ego in altissimis habito*. Ideo dicebat Apostolus in quo habitabat Christus: *Conuersacio nostra in celis est* etc. Et nota quod quando homo altissimus quando respicit inferius etc.¹²

9 Secundo notatur condicio siue proprietas nascentis: *sic mulieris bone species*, ubi describitur beata Virgo a tribus: a specie siue pulcritudine uirginitatis, a bonitate caritatis, a subiectione humilitatis. De istis tribus dicit beatus Bernardus: "Splendebat in carne eius uirginitas, feruebat in corde eius caritas, et in obsequio tota humilitas eminebat." Vnde de ipsa potest dici illud Gen.: *Ista est mulier, quam |251ra| preparauit Dominus [patri] filio domini mei*, scilicet filio suo. Et notatur quod bene coniungit ista duo, scilicet speciositatem et bonitatem, quia speciositas spiritualis idem est quod bonitas. Vnde speciositas exterior, scilicet conuersacionis, sine bonitate interiori, scilicet caritatis, est quasi pulchra ymago, Ysa. XLIII: *Fecit ymaginem uiri*. Quasi huius est episcopus, set qui episcopaliter uiuit. Similiter non omnis clericus est clericus, sic nec omnis Christianus, non omnis religiosus. Vnde super illud, *Homo, <homo> de domo Israel*, "credo," dicit Ieronimus, "<iam non> est homo homo, <s>et homo pecus." Ita <iam non> est religiosus religiosus, <s>et religiosus secularis.

10 Ibi eciam potes notare quod sicut pulcritudo corporalis consistit in tribus, scilicet in candore substrato, in rubore perfuso, et in lumine superueniente. Ita pulcritudo spiritualis consistit in candore uirginitatis siue castitatis, in rubore caritatis, in superueniente lumine gracie gratum facientis. Vnde in Eccli.: *Dilectus meus candidus et rubicundus; electus ex mil<l>ibus*.

11 Notandum quod est speciositas consciencie, Ps.: *Specie tua et pulcritudine tua*; unde parum post sequitur: *Omnis gloria eius filie regis ab intus. Ex Syon species decoris eius*. Syon interpretatur specula. In talibus enim qui speculantur statum suum et conscienciam suam per confessionem est pulcritudo consciencie, Ps.: *Confessionem et decorem induisti; amictus lumine* etc. Vel est speciositas gracie, Eccli. XL: *Graciam et speciem*, id est speciem ex gracia procedentem, *desiderabit oculus; et super hoc uirides saciones*. Sap. VII: *Super salutem et speciem dilexi eam*, scilicet sapienciam, id est sapidam scienciam. Et parum post: *Venerunt michi omnia bona pariter cum illa*, scilicet misericordia, Eccli. XXXV: *Speciosa |251rb| est misericordia, in tempore tribulacionis. Omnia enim tempus habent*. Similiter et misericordia tempus habet, scilicet in tempore tribulacionis et contemplacionis gloriose, Eccli. XLIII: *Species celi <gloria stellarum>*, id est celestium uirorum in uisione glorie et bonitatis perfecte. Ioelis II: *Nolite timere, animalia regionis, quia germinauerunt speciosa deserti*. Speciosa deserti sunt perfecti et religiosi uiri, Eccli. XLIII: *Species celi gloria stellarum*. Et est speciositas glorie, Sapiencie V: *Accipient regnum decoris, et dyadema speciei de manu Domini*.

¹² Incomplete quotation. Not sure of its meaning?

12 Sequitur tercium, scilicet utilitas Ecclesie uniuersalis, scilicet *in ornamentum domus sue*. Ita enim beata Virgo est ornamentum domus sue, id est Ecclesie, sicut sol totius mundialis machine. Vnde sicut si non esset sol, nichil ualeret mundus eternus in tenebris, ita nisi esset beata Virgo. Si Virgo non fuisset, nec Christus secundum quod homo fuisset, perdati fuissetus! Vnde in Apoc.: *Mulier amicta sole et luna*, id est uniuersalis creatura, *sub pedibus eius*. In hoc enim quod ipsa fuit mater ueri Solis, scilicet Christi, excellit omnem creaturam, et corporalem et spiritualement. Eccli. xl: *Edificacio ciuitatis*, id est Ecclesie, *confirmabit nomen; et super hanc mulier immaculata computabitur*.

13 De multiplici ornamento quo debet ornari anima sancta, quere eciam in illo sermone: *Spiritus Domini ornauit celos*.